

ЕЛЕКТРОННАТА ФОРМА НА ДИСТАНЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ – МОДЕРЕН ПОДХОД ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА КВАЛИФИКАЦИЯ

Доц. д-р Пенка Шишманова
Катедра „Обща теория на икономиката”
Стопанска академия „Д.А.Ценов” - Свищов

Резюме: Ускореното развитие на съвременните икономики и динамичната промяна на пазара на труда налагат непрекъсната актуализация на квалификацията на кадрите. Това извежда на преден план продължаващото професионално обучение като част от концепцията за учене през целия живот. Подходяща възможност за поддържане и усъвършенстване на професионалните компетенции на кадрите е дистанционното обучение в електронна форма. То придобива все по-голямо значение, предвид факта, че създава условия за усвояване на нови знания и умения, без откъсване на хората от професионалните и семейните им ангажименти. Като пример за добра практика в това отношение е разгледано обучението по „Оперативно счетоводство” в ЦПО към Стопанска академия - Свищов.

Ключови думи: продължаващо професионално обучение, дистанционно обучение в електронна форма, пазар на труда, квалификация, кадри

JEL: J24, I23

THE ELECTRONIC FORM OF DISTANCE LEARNING – A MODERN APPROACH TO IMPROVE VOCATIONAL TRAINING

Assoc. Prof. Penka Shishmanova, PhD
The Department of General Economic Theory
The Tsenov Academy of Economics - Svishtov

Abstract: The rapid development of modern economies and the dynamic changes in the labour market require continuous updating of the skills of staff. This brings to the fore continuing vocational training as part of the concept of lifelong learning. The electronic form of distance learning is a viable opportunity for maintaining and improvement of the professional skills of staff. Its significance has been growing given the fact that it creates conditions for acquiring new knowledge and skills without discontinuing work and family commitments. As an example of good practice in this respect, we have presented the training in Operational Accounting at the CPT at the Academy of Economics - Svishtov.

Keywords: continuing vocational training, distance learning in electronic form, labour market, qualification, staff

JEL: J24, I23

Електронната форма на дистанционното обучение – модерен подход за усъвършенстване на професионалната квалификация

Доц. д-р Пенка Шишманова
Катедра „Обща теория на икономиката”
Стопанска академия „Д. А. Ценов” - Свищов

Съвременното развитие на обществото обективно предполага непрестанното повишаване качеството на човешкия капитал. Тази тенденция се свързва преди всичко с образованието и професионалната подготовката на кадрите, които трябва да са способни максимално да се адаптират към условията на бързо изменящата се действителност. Това представлява сериозно предизвикателство за системата на образованието и обучението, призвана да формира у хората актуални знания и умения и най-вече да създаде нагласа за учене през целия живот.

С развитието на науката и технологиите и скоростното разпространение на информацията наличните знания бързо се „амортизират” и стават неадекватни на новите потребности. Това поражда необходимост от перманентното им обновяване и усъвършенстване. В много случаи реструктурирането на икономиката налага преквалификация и допълнителна квалификация или дори смяна на професията. И това вече не е „предимно“ грижа на държавата, както продължават да мислят много хора, а е въпрос на лична инициатива и отговорност.

В настоящия момент икономиката се нуждае от самостоятелни, отговорни, гъвкави и социалноактивни личности с изградени способности за обективна самооценка и с готовност за промяна и адаптация към новата среда. За целта те трябва да притежават добро образование и широки професионални компетенции, които да им гарантират свободата за избиране и да реализират потенциала си. Съществена роля в процеса на създаване на такива кадри има продължаващото професионално обучение (ППО).

Обикновено под ППО се разбира обучение по дадена професия или част от професия, което се осъществява след придобит определен минимум от общообразователни и/или професионални знания и умения. Разглеждана в контекста на концепцията за учене през целия живот, основната цел на ППО е да повиши пригодността на хората за професионална дейност като разширява и усъвършенства професионалната им квалификация в съответствие с потребностите на пазара на труда и икономиката на знанието. За реализирането на тази цел ППО трябва да осигури качествено обучение, което едновременно с това трябва да бъде достъпно и удобно за обучаваните. Това предполага наличие на компетентен преподавателски състав, прилагаш съвременни методи на обучение; създаване и поддържане на модерна материално-техническа и информационна база; организиране на различни форми на обучение, съобразени с трудовата и битовата ангажираност на обучаемите и др. Съчетанието на всички посочени изисквания намира израз в електронното дистанционно обучение. То се свързва с целенасочената употреба на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в преподаването и обучението.

1. Дистанционно ППО в електронна форма – възможности и рискове

Информатизацията на обществото е една от закономерностите на социалния прогрес, а средствата за обучение на базата на ИКТ се превръщат в необходимо и задължително условие. Наличието на информационна среда, както и разработените на нейна основа образователни технологии, са най-характерните особености на образователния и обучителния процес в момента. Те са и определящи фактори, водещи до трайно повишаване качеството на образованието и обучението. Информатизацията на образованието не е само процес на решаване на отделни технически или технологични проблеми, свързани с доставянето и инсталирането на съответната компютърна, комуникационна и мултимедийна техника в обучителните институции. Това е преди всичко въпрос на научно-методическа организация на учебните занятия, която предполага, от една страна, създаване и развитие на информационно-образователна среда, а от друга - формиране на информационна култура у обучаемите.

Специфична особеност на електронната форма на обучение е, че се извършва трансформация от пасивни към интерактивни методи, където обучаваният е в центъра на вниманието. Той има възможност за непрекъсната връзка с преподавателя и с другите участници в обучението, а едновременно с това може да осъществява контрол върху учебното съдържание и резултатите от учебния процес. Важно е да се отбележи, че при тези активни методи на обучение, освен базовите познания, се изискват и се развиват редица други качества, увеличаващи личностния потенциал на обучаемия като: насочено внимание, концентрация, памет, бърза реакция на възникнали ситуации, адекватни решения. Затова електронната форма обучение е не само възможност за различно представяне на учебния материал, а е по-скоро различен подход при организацията на учебния процес. В този смисъл системите за електронно обучение често биват наричани и системи за управление на обучението (Learning Management Systems - LMS) или виртуални среди за обучение (Virtual Learning Environments - VLE).

Използването на електронната форма на обучение зависи преди всичко от целите, които се преследват и ресурсите, с които разполага организацията, осъществяваща обучението. При всички случаи прилагането ѝ трябва да е логично продължение на един добре обмислен и съдържателен учебен процес, защото самоцелното или спорадично използване на електронни средства без те да са обвързани в цялостна концепция, обикновено не водят до очакваните позитивни резултати.

Реализирането на идеята за електронна форма на обучение в областта на специалната подготовка и професионална квалификация на кадрите е съвременна тенденция, която напоследък придобива особено голяма популярност. Интересът към нея се дължи на прилагането на нови високотехнологични решения, които постепенно заменят традиционните методи и инструменти за обучение, и чрез които се създават по-големи възможности за ефективно поддържане на квалификацията на кадрите и увеличаване на човешкия капитал на нацията.

През последните години предвид динамичното изменение на обществените и икономическите процеси и свързания с това ускорен темп на обновяване на информацията, като най-подходяща форма на осъществяване на ППО се утвърждава дистанционното обучение, базирано на ИКТ. То в голяма степен отговаря на съвременните потребности за организация на учебния процес, а именно обучението да може да се извършва по всяко време и без откъсване на хората от служебните и личните им ангажменти. В този смисъл дистанционното профе-

сионално обучение в електронна форма е подходящ начин за поддържане и подобряване на квалификацията както на неработещи, така и на специалисти от практиката. В първия случай става въпрос за хора, които (временно) не работят поради различни причини, но които искат да се предпазят от деквалификация или пък искат да използват точно този период, за да обогатят компетенциите си в конкретната професионална или друга област. Вторият случай се отнася за индивидуално или групово фирмено обучение, насочено към актуализиране квалификацията на служителите, без да влиза в противоречие с производствения график и текущите дейности на фирмата.

Възможностите и предимствата на дистанционното обучение в електронна форма за непрекъснато професионално обучение и развитие на кадрите са комплексни и се състоят главно в следното:

- широк достъп за обучение на хора от различни групи – работещи, лица с временна или трайна нетрудоспособност, групи в неравностойно положение, хора със специфични образователни потребности, възрастни и пр.;
- обучение непосредствено от работното място или от дома, без откъсване от основните задължения;
- гъвкав обучителен график - обучение в удобно време и без географски ограничения;
- интензивност и продължителност на ученето съобразно индивидуалните потребности и ангажименти на обучаваните;
- индивидуално внимание към учещия и комуникация в реално време;
- ефективно взаимодействие както с преподавателя, така и с другите обучавани;
- конкурентна цена и ниски общи разходи по обучението;
- близост до интересите и ежедневието на младите хора, чиято жизнена и работна среда е наситена с информационни технологии;
- опростено и ефективно използване, провокирано от развитието на технологиите и повишаването на дигиталната грамотност на хората;
- развитие на допълнителни умения (работа с компютър, с интернет) и качества (дисциплинираност, мотивираност, самоконтрол, способност за самооценка);

Наред с явните си предимства, осъществяването на уеб-базирано дистанционно обучение е свързано и с множество рискове и недостатъци, които могат да бъдат разграничени на общи, свързани с електронната форма на дистанционното обучение изобщо, и специфични, касаещи конкретно ППО. Към общите се отнасят:

- възможни технически проблеми (неизправност на компютъра, лошо качество на интернет връзката);
- проблеми с идентификацията на обучаваните;
- недостатъчно ниво на информационна култура и на обучаемите, и на обучаващите;
- проблем със защитата на учебните материали и авторските права на съставителите;
- трудности с адаптацията на учебните програми към индивидуалните интереси на всеки обучаем;
- ограниченост в приложението на различните педагогически подходи;
- липсата на жив контакт с преподавателя;

- проблеми с личната дисциплина, самоконтрол, организираност и отговорност;
- загуба на умения за вербална комуникация;
- акумулиране на зрителна и обща умора от работата с електронни средства.

Към специфичните за ППО недостатъци могат да се посочат:

- приоритетно внимание към обучителния за сметка на работния процес и незадоволително изпълнение на служебните ангажименти;
- недостатъчна активност в обучителната система, поради служебна или лична заетост;
- неосъзната потребност и формално отношение към учебния процес, в случаите, когато обучението е иницирано от работодателя;
- недостатъчна мотивираност и ресурсна ограниченост (финансова, техническа, технологична, организационна) на фирмите за реализация на подобно обучение и др.

Посочените недостатъци разкриват трудностите при осъществяване на този вид професионално обучение, но това не намалява неговото икономическо и социално значение. Нещо повече, динамичното развитие на технологиите, пазара и обществените процеси, формира нарастващи потребности от повишаване на кадровия потенциал и налага все по-широкото приложение на дистанционно обучение в електронна форма. Поради това всяка обучаваща организация, която цели да утвърди и разширява своето конкурентно присъствие на образователния пазар, се стреми да развива и усъвършенства този вид обучение.

2. Практически опит в осъществяване на ППО чрез дистанционно обучение в електронна форма

В отговор на съвременните предизвикателства на пазара на труда и пазара на образователни услуги Центърът за професионално обучение към Стопанска академия „Д. А. Ценов” - Свищов, реализира дистанционно професионално обучение в интернет среда. Като пример за добра практика е обучението по част от професия „Оперативно счетоводство”.

2.1. Методология на обучението

Обучението по „Оперативно счетоводство” се осъществява в неприсъствена форма чрез уеб-базираната информационна система *Training e-Academy.bg*. Чрез нея се осъществява виртуална комуникация между обучаващите, преподавателите по съответните дисциплини и екипа, администриращ обучението. Тя се използва за предоставяне на учебни материали, обмен на информация в реално време (чат) с преподавателя и/или с другите участници в обучението, асинхронно учене и решаване на тестове, полагане на изпити, административни съобщения.

При започване на обучението всеки участник получава персонален акаунт за достъп до уеб-базираната система. Тя е организирана по достъпен за потребителите начин, което им осигурява бърза ориентация и своевременно вход към нужната информация.

Подготовката и обучението се осигуряват чрез комплект учебни материали, представени в електронен формат. Комплектът включва академичен учебник, методическо ръководство, материали за самоподготовка, изпитни матери-

али и електронни тестове. Самоподготовката на курсистите се подпомага и наблюдава от преподавател по съответната дисциплина. Комуникацията между тях се осъществява чрез дискуссионен форум и/или чат, ситуирани в електронната система. В часовете извън предвидените консултации преподавателят може да следи хода на подготовката чрез наблюдение на активността на обучаемите по отношение ползването на предоставените учебни ресурси.

Учебното съдържание е структурирано в модули (отделни дисциплини). Всеки модул съдържа определен брой теми, като за всяка тема са предвидени часове теория и часове практика, съгласно изискванията на нормативната уредба за дистанционното обучение. Обучаемите имат 24-часов достъп до определени за деня теми (съобразно предварително изготвен график), както и до допълнителните учебни материали към тях – ръководство, материали за самоподготовка, задание, електронни тестове.

На определен период от обучението са предвидени он-лайн консултации с преподавателя. Те се осъществяват на сесии, в конкретно часово време, чрез достъп до специализирания дискуссионен форум и чата. По това време преподавателят по съответната дисциплина е на разположение на обучаваните, за да отговаря на техни въпроси, да дава указания и да ги подпомага в усвояването на учебния материал. Системата дава възможност на обучаемите да се включват индивидуално или колективно в обсъждането на даден проблем. В края на всеки модул е предвидена финална он-лайн консултация по всички теми от него.

След приключването на конкретния модул се провежда изпит, който се състои от теоретична и практическа част, като обучаемите отново разполагат с 24 часа за провеждането му. Обучението завършва с присъствен квалификационен изпит, който се осъществява в лицензираната учебна база на ЦПО.

2.2. Анализ на постигнатите резултати от обучението

Сред участниците в обученията, организирани от ЦПО към Стопанска академия, редовно се провеждат анкетни проучвания за удовлетвореността от обучението. По-долу са представени резултатите от разглежданото обучение по част от професия „Оперативно счетоводство”.

Профил на участниците

Като цяло изготвените справки за активността на участниците по време на обучението показват сериозното отношение и отговорността на всички, включени в групата, курсисти. Спазвайки учебния график, те постепенно са се запознавали с проблематиката на избраната професия. Използвали са ефективно наличните учебни материали, и особено тренировъчните тестове, за да упражняват и затвърждават наученото. Активно са участвали в организирани он-лайн консултации, за да споделят трудностите си и да изясняват възникнали проблемни ситуации.

Благодарение на възможностите на веб-базираното дистанционно обучение, в настоящия курс са участвали лица от цялата страна. Логично най-голяма е числеността на представителите на община Свищов, следват участници от близките регионални области Ловеч, Велико Търново, Габрово, както и от Враца, София, Пловдив, Сливен.

Преобладаващата част от курсистите са жени (82%), а на мъжете се падат едва 18%. Макар и малко в по-различно съотношение, половата структура на участниците в разглежданото обучение следва националната структура на об-

хванатите във висшето образование лица¹. Това потвърждава наложилото се мнение за афинитета на жените към образованието и обучението и желанието им да подобрят компетенциите си и да се реализират като професионалисти.

Почти половината от курсистите (47%) са на възраст 25-34 години, следвани от тези на 35-44 години (24%). По-скромно е участието на младежите до 24 години (18%), което е обяснимо предвид факта, че те скоро са завършили образованието си и притежаваните от тях компетенции все още не са загубили своята актуалност. Най-слабо представени са лицата над 45 години (6%), които вероятно използват други начини за поддържане на квалификацията си или поради възрастта си се отнасят с резерви към идеята за учене през целия живот.

Доминиращ дял от участниците в продължаващото обучение са хора с висше образование (71%), което показва, че лицата, прекарвали по-голям брой години в системата на образованието, ясно осъзнават необходимостта от непрекъснато актуализиране на наличните знания и умения и реагират превантивно на динамиката на пазара на труда. Подобна е реакцията на участниците със завършено средно образование, които имат по-скромнен дял (29%) в общата численост на обучаемите.

Удовлетвореност от обучението Проучването на удовлетвореността е съществена част от цялостния процес на обучение. Чрез осъществената обратна връзка обучаващата организация получава информация за качеството на проведеното обучение и най-вече за постигнатите ефекти от него.

В този смисъл първият и най-важен въпрос към участниците е **доколко предложеното обучение е било полезно** за тях. Преобладаващата част от курсистите (82%) са на мнение, че то е било „много полезно” и всеки е придобил определени знания и умения относно счетоводния процес в предприятието. Останалите участници (18%) оценяват обучението като „сравнително полезно”, изтъквайки необходимостта от по-голяма практическа насоченост на курса. Няма участник, който да смята, че не е получил никаква полза от проведеното обучение. Това е показателно за осъзнатата от кадрите необходимост от ППО и в тази връзка за повишеното им внимание и възискателност към качеството на провежданото обучение. Посоченото положително отношение на курсистите разкрива и друга страна на процеса, а именно адекватната реакция на образователните институции на потребностите на хората от допълнително обучение, а косвено и на изискванията на трудовия пазар.

Ярко доказателство за ползата от обучението са отговорите на участниците относно **ролята на проведеното обучение за по-добрата им професионална реализация**. Всички курсисти са убедени, че то ще повиши възможностите им за професионално и кариерно развитие. Преобладаващата част (88%) определят категорично, че обучението ще увеличи шансовете им за реализация, а останалите 12% дават по-колеблив, но отново положителен отговор. Заявените позиции, както и липсата на отрицателни отговори, и най-вече отсъствието на такива, които не могат да преценят ползата от обучението, е свидетелство за нарастващото значение на ППО в съвременните условия. Ефектът се усилва от удобната форма, в която се осъществява обучението и която позволява на кадрите да се усъвършенстват без да се откъсват от основните си задължения в дома и във фирмата.

¹ Вж. Образование в Република България 2013, С., НСИ, 2013, 67-73.

Пряко свързан с удовлетвореността е въпросът за това **дали обучението е отговорило на очакванията на курсистите**. Резултатите показват, че предложената учебна програма, предоставените материали, дистанционната форма и конкретната организация на учебния процес в много голяма степен се покриват с предварителната нагласа на участниците. За повечето от тях (88%) обучението напълно е покрило очакванията им, 12% считат, че това е станало само отчасти, и отново няма курсисти, чиято представа да се е разминала напълно с предложеното обучение.

В тази връзка те оценяват високо **работата на преподавателите**. Поставените оценки са изцяло положителни, сред които доминират отличните (82%), следвани от много добрите, поставени от 18% от участниците. Обяснението трябва да се търси във високата компетентност на преподавателския екип; подходящо поднесената информация в учебните материали, чиито автори са обучаващите преподаватели; активността им в комуникациите с обучаваните; отзивчивостта и търпението при разясняване на трудни моменти от учебното съдържание, решаване на сложни практически казуси и т.н.

Обучаваните са единодушни в отличната си оценка за **работата на администриращия екип**. Всички курсисти със задоволство отбелязват добрата организация на учебния процес и професионализма на служителите. Подробните инструкции за технологията на обучението и използването на електронната платформа са условие за безпроблемно протичане на учебния процес. Навременните съобщения за организационни промени, напомнянето за консултации и други предстоящи събития, бързата реакция при възникване на проблем с електронната система допълнително улесняват курсистите в техния натоварен еженевен график и допринасят за добрите общи резултати от обучението.

Устойчивост на резултатите от обучението

Целта на всяко обучение е не само да предостави на обучаемите определен обем знания и да отчете добри финални резултати. Идеята е придобитите знания и умения да имат траен ефект за обучаемите и да съдействат за тяхното професионално развитие. В същото време, именно благодарение на преминалото обучение, те да са убедени, че периодичното обновяване и обогатяване на знанията е непрекъснат процес, в който те трябва да са постоянни участници.

В тази връзка всички участници без изключение заявяват, че **биха се включили и в друго обучение**, чрез което да увеличат професионалните си компетенции. Предпочитанията са към практически курс по счетоводство, административно обслужване или други подходящи за индивидуалните им потребности и интереси обучения. Но не само това.

Осъзнавайки ползата от ППО и усетили удобствата на разглежданата форма на неговото провеждане, те заявяват, че **биха препоръчали подобно обучение на свои близки и познати**. Това е красноречиво доказателство за предимствата на дистанционно обучение, базирано на ИКТ, и за нарастващото му значение за формирането на човешкия капитал в съвременните условия.

На това се базира и желанието на всички участници **да бъдат информирани за други квалификационни курсове и обучения**, които обучаващата организация подготвя. Така се потвърждава мнението за доброто общо впечатление на курсистите от проведеното професионално обучение.

Наред с това в техните отговори личи и ангажираност към изследвания проблем. Те са попълнили анкетата, посочвайки коректно не само положител-

ните страни, но и слабите места на обучението. Най-общо мнението на курсистите се обединява около препоръката за засилване на практическата компонента на обучението. Те посочват необходимостта от повече практически казуси и задачи с цел по-доброто усвояване и прилагане на теоретичните знания, както и от увеличаване на предвидените часове за работа със счетоводен софтуер. Освен това, въпреки безспорните достойнства на дистанционното обучение, някои от участниците изпитват потребност от известен брой присъствени часове, в които в пряк контакт с преподавателя да обсъждат някои особености от счетоводната практиката или да усвояват различни счетоводни техники. Има и запитвания относно възможността за предоставяне на учебните материали на хартиен носител.

Като цяло разгледаното обучение проявява описаните по-горе и положителни, и негативни характеристики на дистанционното ППО в електронна форма.

В положителен аспект обучението по част от професия „Оперативно счетоводство” в СА „Д.А.Ценов”:

- съчетава възможностите за едновременна работа и учене и е съобразено с индивидуалните потребности на обучаваните чрез осигурения 24-часов достъп до учебните материали;
- рекрутира представители на различни градове в страната, с което премахва географските ограничения пред обучението;
- осигурява възможности за синхронна и асинхронна комуникация с преподавателя, както и с другите обучавани, чрез възможностите на създадените чат и дискуссионен форум;
- се доближава до интересите на младежите, за което свидетелства големият дял (65%) на включилите се в обучението лица до 34-годишна възраст;
- има дисциплиниращ и мобилизиращ ефект и формира умения за спазване на критерии и срокове, което се доказва чрез регистрираната в отчетните справки висока активност на обучаемите.

В негативен план се наблюдават:

- технически проблеми, свързани с адаптирането на електронната система към нуждите на конкретното обучение, с инсталирането на съответните програми на персоналните компютри на обучаемите;
- несъответствия между учебните програми и индивидуалните интереси на всеки обучаем, което е представено чрез препоръки за разширяване на практическата част на обучението и повече внимание към конкретни счетоводни програми;
- липса на пряко общуване с преподавателя, изразена чрез препоръка за въвеждане на присъствени консултации;
- неудобство при ползването на учебни материали само в електронен формат.

3. Вместо заключение

Предвид разгледаните теоретични аспекти на ППО и неговия дистанционен вариант на базата на приложението на електронните ресурси, както и интерпретацията му в практиката на ЦПО към Стопанска академия, могат да се направят следните по-важни изводи:

Първо, динамичните икономически промени налагат необходимостта от непрекъснато обучение на кадрите с цел запазване и увеличаване на човешкия капитал на микро- и макроравнище. Основна роля в този процес има не толкова държавата, колкото отделните индивиди и работодателите.

Второ, в контекста на идеята за учене през целия живот ППО се утвърждава като начин за поддържане и усъвършенстване квалификацията на кадрите в съответствие с изискванията на трудовия пазар.

Трето, информатизацията на обществото променя същността, характера, средата и цялостната организация на образованието и обучението. Като съвременна форма за увеличаване на компетенциите на кадрите се налага дистанционното обучение. При сегашните условия неговата електронна форма се оказва много подходяща за осъществяване на ППО.

Четвърто, дистанционното ППО в електронна форма има множество предимства и недостатъци, но въпреки това се доказва като ефективен начин за актуализиране на знанията и уменията на трудовите ресурси и намира все по-широко приложение. В отговор на нарасналите потребности от неприсъствено професионално обучение, много образователни и обучителни институции, в т.ч. и ЦПО към Стопанска академия, организират дистанционно ППО в интернет среда.

Пето, технологията на дистанционното професионално обучение в електронен формат стимулира много хора да развият професионалните си компетенции без откъсване от служебните и личните им ангажименти.

Шесто, според резултатите от проведеното анкетно проучване на удовлетвореността на обучаемите, преобладаващата част от тях са на мнение, че обучението е било много полезно, покрило е всичките им очаквания и в значителна степен ще увеличи шансовете им за по-добра професионална реализация.

Седмо, постигнатите резултати от обучението са устойчиви предвид факта, че придобитите компетенции ще намерят приложение в професионалната дейност на курсистите, и че засилват мотивацията им да продължат да надграждат наличните знания и умения като се включат в нови професионални обучения.

Осмо, като възможност за усъвършенстване на реализираното ППО и повишаване качеството на предлаганите обучителни услуги се посочва необходимостта от по-голяма практическа насоченост на обучението. Открит остава въпросът дали то да продължи да се осъществява изцяло дистанционно или да се възприеме хибридна форма като най-оптимален вариант за съчетаване на удобство и качество.

Използвана литература/References:

1. Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година, С., 2013 [Natsionalna strategiya za uchene prez tseliia zhivot za perioda 2014 – 2020 godina, S., 2013]
2. Образование в Република България 2013, С., НСИ, 2013 [Образование v Republika Balgariya 2013, S., NSI, 2013]
3. Мавродиева, И. Виртуалната академична комуникация: теоретични и практически измерения в контекста на електронното и дистанционното обучение, Списание на Софийския Университет за електронно обучение, 2011, кн. 2 [Mavrodieva, I. Virtualnata akademichna komunikatsiya: teoretichni i

- prakticheski izmereniya v konteksta na elektronnoto i distantsionnoto obuchenie, Spisanie na Sofiyskiya Universitet za elektronno obuchenie, 2011, kn. 2]
4. Баев, Ст. и колектив. Анализ на състоянието на продължаващото професионално обучение в страната, С., 2006 [Баев, Ст. i kolektiv. Analiz na sastoyaniето na prodalzhavashtoto profesionalno obuchenie v stranata, S., 2006]